

The themes of universalism of salvation in the Book of Jonah

Summary

This work is part of the research on the theological message of the Book of Jonah and in particular it searches for the themes of the universalism of salvation in its content at the background of other books of the Old Testament. The author strives to examine the question whether Jonah and his message contribute to the conversion of pagans (the people of Nineveh and sailors) or whether it is addressed to Israelites only, who had been transferred to Nineveh during the Assyrian captivity. If the latter option was assumed to be true, this would entirely exclude the question of the universalism of salvation indicating that only the Chosen People of the diaspora were called to conversion. However, the time of origin of the Book and its content strongly indicate its universalistic message.

The content of the Book shows the will of God, who expects from Jonah not only his missionary service for the sinful heathens, but also his compassion for them; to consent to God's intention and will to save them; to be pleased with their salvation at last. In this way, the Book of Jonah deals with the great theological problem concerning the relation of Israel to pagan nations.

This problem begins with the sole fact that God has chosen the people of Israel. This fact gives rise to their twofold situation in relation to the believers of other religions/foreigners. On one hand separation and opposition to them and on the other radiation and attraction. The separation is necessary to prevent the religion of Israel from any foreign influence. Hence the prohibition on participating in the cult of pagans, following their customs and even having close relationships with them, such as marriage. This resulted in keeping distance from the heathens, alienation and sometimes open hostility and even the willingness to exterminate them. The Chosenness in certain cases turned into the feeling of superiority, which in consequence reserved the truth and salvation for Israel only, dooming all the pagans to be unequivocally condemned.

Therefore, there is no wonder that the prophet Jonah escapes the Lord's mission not willing to have contact with believers of other religions. Paradoxically, the escape brings him closer to them. The reader is witnessing the conversion of sailors on the ship (Jon. 1) as well as the conversion of the people of Nineveh when Jonah eventually accepts

the Lord's mission (Jon. 3). The only surprise is the later reaction of Jonah to what happens. Jonah seems to be upset about what happened. Is he upset out of jealousy or are there any other reasons perhaps? It looks like the Israelites – remembering that they have been chosen by God – wanted to keep God and His grace for themselves only. It is hard to resist such impression when reading the Book of Jonah.

The work is composed of two parts. The first part, that is chapter one, discusses the universalism of salvation in the Old Testament. The second part deals with the Book of Jonah only. The second chapter discusses the universalism in the Book of Jonah, taking into consideration the research concerning its time of origin (genesis), the structure of the Book and the literary genres contained there. A separate paragraph in this chapter is dedicated to the so-called Psalm of Jonah (Jon. 2,3-10), which seems to have been incorporated to the Book later (hence it is discussed separately), but now they constitute an integral whole and it also contains a universalistic message.

The third chapter of the work is an attempt to answer the following questions: in what way do the pagans discover the saving power of God? What is the role of Jonah in such discoveries? Will Jonah discover God's mercy himself and will he come to understand the need to show this mercy to all the people? In this chapter, the author analyses Hebrew terms and expressions in detail to demonstrate the way that the process of learning about God and accepting His saving love is taking place in this Book.

The fourth chapter of the dissertation moves from the ways of experiencing God and His saving love to the theology of the Book in the context of the universalism of salvation. The way that Jonah and the pagans experience the Lord's presence allows to gradually discover the image of God presented in the Book. How is God? What are His attributes? How is God perceived by the pagans and by Jonah?

Key words:

The Book of Jonah, prophet Jonah, universalism of salvation, God's saving love, Israel's mission, Nineveh, sailors

A handwritten signature in black ink, appearing to read "E. Roman Jucos". The signature is written in a cursive style with a long, sweeping underline that extends to the left.

Motywy uniwersalizmu zbawczego w Księdze Jonasza

Streszczenie

Niniejsza praca włącza się w nurt badań nad przesłaniem teologicznym Księgi, a dokładniej w poszukiwania motywów uniwersalizmu zbawienia w jej treści, na tle innych ksiąg Starego Testamentu. Autor stara się rozpatrzyć zagadnienie dotyczące tego, czy Jonasz i jego przesłanie mają wpływ na nawrócenie pogan, (Niniwitów i marynarzy) czy też przesłanie jest skierowane tylko do Izraelitów, którzy zostali przeniesieni do Niniwy w czasie niewoli asyryjskiej. Gdyby przyjąć tę drugą wersję, wykluczałoby to całkowicie temat uniwersalizmu zbawczego, gdyż wskazywałoby tylko na wezwanie do nawrócenia Narodu Wybranego w diasporze. Jednak czas powstania Księgi i jej treść wskazują mocno na przesłanie uniwersalistyczne.

Treść Księgi wskazuje na wolę Boga, który chce, by Jonasz objął nie tylko swoją posługą misyjną, ale też i współczuciem grzesznych pogan; aby przyzwolił na Boży zamiar i wolę ich zbawienia; aby wreszcie cieszył się z ich zbawienia. W ten sposób Księga Jonasza podejmuje wielki teologiczny problem relacji Izraela do narodów pogańskich.

Problem ten rozpoczyna się samym faktem wybrania przez Boga narodu izraelskiego. Wynika z tego podwójna sytuacja w stosunku do wyznawców innych religii/obcokrajowców. Z jednej strony jest to separacja i przeciwstawianie się im; natomiast z drugiej strony promieniowanie i przyciąganie. Separacja jest konieczna dla zachowania religii Izraela od wszelkich obcych wpływów. Stąd płyną zakazy partycypacji w kulcie pogan, naśladowania ich obyczajów, a nawet wchodzenia z nimi w bliskie związki np.: małżeńskie. To prowadziło do oddalenia się od pogan, do wyobcowania, a niejednokrotnie do otwartej wrogości a nawet chęci eksterminacji. Wybraństwo przeradzało się w poczucie wyższości, co w konsekwencji rezerwowało prawdę i zbawienie tylko dla Izraela, zaś wszystkich pogan skazywało na bezwzględne potępienie.

Dlatego nie dziwi nas fakt, że prorok Jonasz ucieka przed misją Jahwe, gdyż nie chce zgodzić się na kontakt z wyznawcami innych religii. Paradoksalnie ucieczka jeszcze bardziej go do nich zbliża. Jesteśmy świadkami nawrócenia marynarzy na statku, którym on płył (Jon 1) oraz nawrócenia mieszkańców Niniwy, kiedy ostatecznie podjął się Bożego posłania (Jon 3). Zadziwia nas tylko późniejsza reakcja Jonasza na to, co się

stało. Wydaje się, że Jonasz jest zdenerwowany. Czy to złość wynikająca z zazdrości, czy może jej powody są inne? Wygląda na to, że Izraelici – pomni Bożego wybrania – chcieli zatrzymać Boga i Jego łaskę tylko dla siebie. Trudno oprzeć się takiemu wrażeniu, kiedy czyta się Księgę Jonasza.

W rozprawie da się wyróżnić dwie części. Pierwsza z nich, która jest tożsama z pierwszym rozdziałem, omawia uniwersalizm zbawienia w Starym Testamencie. Druga część pracy dotyczy już tylko Księgi Jonasza. Drugi rozdział omawia temat uniwersalizmu w Księdze Jonasza, biorąc pod uwagę badania dotyczące czasu jej powstania (geneza), strukturę Księgi oraz gatunki literackie w niej występujące. Osobnym paragrafem tego rozdziału jest omówienie tzw. Psalmu Jonasza (Jon 2,3-10), który – jak się zdaje – został później włączony do Księgi (dlatego omawiany osobno), ale dziś jest z nią zintegrowany i także zawiera przesłanie uniwersalistyczne.

Trzeci rozdział pracy próbuje odpowiedzieć na pytania: W jaki sposób poganie odkrywają moc zbawczą? Jaka rola w tych odkryciach przysługuje Jonaszowi? Czy Jonasz sam odkryje Boże miłosierdzie i czy zrozumie potrzebę okazywania tego miłosierdzia wszystkim ludziom? Autor w tym rozdziale analizuje szczegółowo hebrajskie określenia, aby pokazać, w jaki sposób odbywa się w Księdze proces poznawania Boga i przyjmowania Jego miłości zbawczej.

Czwarty rozdział dysertacji przechodzi od sposobów doświadczenia Boga i Jego miłości zbawczej do teologii Księgi w kontekście tematu uniwersalizmu zbawczego. Sposób doświadczenia Bożej obecności przez Jonasza i pogan prowadzi nas do stopniowego odkrywania obrazu Boga w Księdze. Jaki jest Bóg? Jakie są Jego atrybuty? Jak postrzegają Go poganie, a jak postrzega Jonasz?

Słowa kluczowe:

Księga Jonasza, prorok Jonasz, uniwersalizm zbawczy, miłość zbawcza Boga, misyjność Izraela, Niniwa, marynarze

